Raadsvoorstel

Commissievergadering	**:**	Samenleving
Titel	:	Visie op Inwonersparticipatie
Onderwerp	:	Inwonersparticipatie
Portefeuillehouder/Teamleider	:	Wethouder Esther Verhagen / Manager Lea Limonard
Extern zaak ID (zaakcode)	:	0085167674

Datum collegevergadering
16 mei 2023

Voorgesteld besluit
1. De Visie op Inwonersparticipatie Ooststellingwerf vast te stellen, inclusief:
    a. het hoofddoel, de drie subdoelen en vijf evaluatiepunten (pagina 5);
    b. de lijn dat de raad vooraf een participatieplan moet vaststellen in het geval van participatie bij complexe onderwerpen, uitgebreide participatieprocessen en/of het inzetten van een burgerberaad;
    c. de lijn dat de raad in overige situaties alleen achteraf controleert of er voldoende aandacht is geweest voor inwonersparticipatie.
2. Drie nieuwe structurele instrumenten in te zetten voor jeugdparticipatie namelijk een digitaal jongerenpanel, een ‘pop up’ kinderadviesraad en een ‘pop up’-jongerenadviesraad.
3. De overige bestaande structurele participatie instrumenten (onder andere burgerpeiling, inwonerspanel, kindergemeenteraad voor 1 dag) voort te zetten, waarvoor reeds budget is opgenomen in de begroting.
4. Een kinderburgemeester in te stellen, die vooral een ambassadeurstaak heeft en met de burgemeester en/of wethouders mee gaat naar bijzondere gebeurtenissen.
5. Een adviseur Inwonersparticipatie aan te stellen die de uitvoering van inwonersparticipatie aanjaagt, coördineert, ondersteunt en borgt.
6. Een experiment met een burgerberaad te doen in deze raadsperiode.
7. Het inspraakbeleid ruimtelijke projecten en plannen 2013 in te trekken bij de inwerkingtreding van de omgevingswet.
8. De financiële gevolgen te verwerken in de Kaderbrief 2024.
9. Vast te stellen de Verordening inwonersparticipatie en inspraak gemeente Ooststellingwerf 2023.

Openbaar
Ja, persbericht (volgt).

Inleiding
Het college-akkoord en de samenwerkingsagenda vermelden diverse keren het belang van inwonersparticipatie. De Startnotitie Inwonersparticipatie (Raadsvergadering 21 maart 2023) was de eerste aanzet voor een inwonersparticipatiebeleid in Ooststellingwerf. In de Visie op Inwonersparticipatie krijgt dit verder vorm.

Argumenten

Beslispunt 1. De Visie op Inwonersparticipatie Ooststellingwerf vast te stellen.

1.1 Door een duidelijk inwonersparticipatiebeleid komt participatie nog beter uit de verf en verrijken we ons beleid met de inzichten en kennis van inwoners.
Het college van B&W en de gemeenteraad nemen veel beslissingen die inwoners direct raken. Om voor al die gemeentelijke plannen de betrokkenheid en samenwerking met inwoners, ondernemers en organisaties (hierna: inwoners) goed te regelen, stelden we deze Visie Inwonersparticipatie op. Hierin staat hoe inwoners kunnen meedenken, meedoen of meebeslissen bij beleid en projecten van de gemeente die hen aangaan. Als we dit goed doen, nemen we betere beslissingen, rekening houdend met de behoeften, ideeën en wensen van de inwoners die te maken hebben met het betreffende onderwerp.

1.2 In de Visie op Inwonersparticipatie zijn de meningen en ideeën van diverse groepen meegenomen.
Voor het opstellen van de Visie op Inwonersparticipatie spraken we met tal van inwoners en experts, diverse raadsleden en medewerkers van de gemeentelijke organisatie. Ook hielden we een enquête onder de leden van het inwonerspanel en onder raadsleden. De bevindingen vindt u als bijlage bij de Visie op Inwonersparticipatie.

Beslispunt 1a Het hoofddoel, de drie subdoelen en vijf evaluatiepunten vast te stellen (pagina 5)

1a.1 Het hoofddoel gaat om het resultaat (wat merkt de inwoner er van)
Het hoofddoel is dat ons beleid en de uitvoering daarvan zijn verrijkt door de inzichten en kennis van een diversiteit aan inwoners, waardoor het meer aansluit op de leefwereld van onze inwoners.

1a.2 De subdoelen sluiten aan bij de belangrijkste verbeterpunten ten opzichte van de huidige situatie.
Verbeterpunt is onder andere om bewuster keuzes te maken of we wel of niet participatie toepassen. Het is belangrijk dat het onderwerp inwoners aanspreekt, het moet duidelijk zijn waarom het hen direct aangaat en er moet voldoende ruimte zijn (invloed, tijd, geld) voor participatie. En als we het doen, doen we het goed. Dat betekent de mensen bereiken die het aangaat, goed terugkoppelen wat er uit is gekomen en dit ook (zichtbaar) gebruiken (of uitleggen waarom we dit niet doen). Als we van te voren weten dat dit niet goed mogelijk is, kunnen we beter geen participatie starten. Participatie moet daarnaast een ‘way of life’ worden. Iets dat geborgd is in onze manier van werken.

1a.3 De evaluatiepunten sluiten aan bij de doelen en subdoelen. Zo weten we van te voren waar we op gaan evalueren.

Beslispunt 1b. de raad moet vooraf een participatieplan vaststellen in het geval van participatie bij complexe onderwerpen, uitgebreide participatieprocessen en/of het inzetten van een burgerberaad.

1b.1 Door de impact van dergelijke participatieprocessen is het belangrijk dat de gemeenteraad vooraf beslist wat de speelruimte is van inwoners (kaders) en wat de gemeenteraad met de uitkomsten gaat doen (verwachtingenmanagement).
Bij onderwerpen waar veel verschillende belangen spelen, die gevoelig liggen en/of die een uitgebreid participatieproces vragen legt het college vooraf een participatieplan ter besluitvorming voor aan de gemeenteraad. Dit gebeurt bijvoorbeeld bij het opstellen van nieuw duurzaamheidsbeleid, een woonzorgvisie, accommodatiebeleid of een omgevingsvisie. In het plan motiveert het college waarom het onderwerp zich leent voor participatie, wat de participatievraag is aan inwoners, de te bereiken doelgroep(en), de rol die inwoners krijgen (meedenken, meedoen of meebeslissen), de in te zetten participatie-methode(n), de eventuele kosten, de rol van de raad en wat er met de inbreng van inwoners gebeurt.

1b.2 Bij een burgerberaad moeten de kaders waarbinnen inwoners kunnen meebeslissen 100% helder zijn en committeert de raad zich aan de uitkomsten.
Na vaststelling van de Visie op inwonersparticipatie werkt het college een raadsvoorstel uit om een eerste experiment te doen met een burgerberaad. Bij een burgerberaad vraagt de gemeenteraad de hulp van een groep gelote inwoners bij een complex maatschappelijk vraagstuk. De gemeenteraad belooft daarbij vooraf wat zij met de adviezen van inwoners gaat doen. Ook stelt de gemeenteraad tijd en geld beschikbaar voor de uitvoering (organisatie, vergoedingen aan deelnemers, kinderopvang), zodat iedereen mee kan doen. Ook is er geld nodig voor onafhankelijke begeleiding zodat lobby en politiek het proces niet beïnvloeden. De gemeenteraad kan de uitkomsten van een burgerberaad niet zomaar naast zich neer leggen. Daarom is het belangrijk dat de raad vooraf een bewuste keuze maakt om dit te doen, een heldere vraagt stelt en dat het kader waarbinnen inwoners met adviezen mogen komen klip en klaar zijn.

Beslispunt 1c. in overige situaties (geen complexe onderwerpen, uitgebreide participatieprocessen en/of het inzetten van een burgerberaad) beslist de raad niet vooraf over participatie, maar controleert achteraf of er voldoende aandacht is geweest voor inwonersparticipatie.

1c.1 Het is onpraktisch en tijdrovend om altijd eerst naar de raad te gaan
Vaak medewerkers van de gemeente aan de slag met inwonersparticipatie zonder hierover vooraf een besluit te vragen van de gemeenteraad. Dit zou onnodig veel tijd kosten van zowel de medewerkers als de gemeenteraad. In dergelijke gevallen krijgt de gemeenteraad pas achteraf te zien wat er aan inwonersparticipatie is gedaan en wat de uitkomsten hiervan zijn. De raad kan het dus altijd achteraf controleren of dit voldoende is geweest.

1c.2 De raad kan altijd controleren of er voldoende aandacht is geweest voor inwonersparticipatie omdat we hier in alle raadsvoorstellen aandacht aan besteden
Om te zorgen dat de raad altijd op de hoogte is van al dan niet toegepaste inwonersparticipatie en de resultaten hiervan, nemen we voortaan in elk raadsvoorstel een kopje inwonersparticipatie op. Zo kan de raad hier makkelijk kennis van nemen en eventueel aan de bel trekken als het idee bestaat dat de participatie onvoldoende is en/of dat de resultaten daarvan niet goed zijn verwerkt in het voorstel.

Beslispunt 2. Drie nieuwe structurele instrumenten in te zetten voor jeugdparticipatie namelijk een digitaal jongerenpanel, een ‘pop up’ kinderadviesraad en een ‘pop up’-jongerenadviesraad.

2.1 De verkenning over jeugdparticipatie (bijlage bij Visie Inwonersparticipatie) leidt tot de conclusie dat deze instrumenten het beste passen bij de behoeften en mogelijkheden van jeugdigen.

2.2 Via deze instrumenten betrekken we een brede (steeds wisselende) groep kinderen en jongeren.

2.3 Via de pop up adviesraden bereiken we kinderen en jongeren die zelf met het betreffende onderwerp te maken hebben.

2.4 De betreffende instrumenten zijn uitvoerbaar in onze (relatief kleine) gemeente.
In een kleine gemeente als de onze moeten we het doen met beperkte menskracht en beperkte budgetten. Bv de opzet van een structurele jeugdraad vraagt in een grote gemeente als Amsterdam ongeveer net zoveel tijd en geld als in een kleinere gemeente. Maar in een kleinere gemeente is dit een veel grotere aanslag op de beschikbare (personeels)middelen. Vandaar dat we zoeken naar instrumenten die niet alleen effectief zijn, maar ook uitvoerbaar in onze relatief kleine gemeente.

2.5 Voor jeugdparticipatie zijn momenteel geen middelen opgenomen in de begroting.

Beslispunt 3. De overige bestaande structurele participatie instrumenten (onder andere burgerpeiling, inwonerspanel, kindergemeenteraad voor 1 dag) voort te zetten, waarvoor reeds budget is opgenomen in de begroting.

3.1 Deze instrumenten werken goed, ook in de ogen van de deelnemers.
Dit blijkt uit de reacties die verzameld zijn. Bv de evaluatie van het inwonerspanel. Zie bijlage bij de Visie Inwonersparticipatie.

Beslispunt 4. Een kinderburgemeester in te stellen, die vooral een ambassadeurstaak heeft en met de burgemeester en/of wethouders mee gaat naar bijzondere gebeurtenissen.

4.1 De kinderburgemeester kan een brug vormen tussen kinderen en de lokale politiek.

4.2 De kinderburgemeester is een aanvulling op de 'pop-up'-kinderadviesraad.

4.3 Via de kinderburgemeester maken we kinderparticipatie zichtbaar en tastbaar.

4.4 Starten met een ambassadeurstaak geeft gelegenheid ervaring op te doen en later de rol eventueel aan te passen of uit te breiden
Voorstel is om de rol van de kinderburgemeester in eerste instantie ceremonieel te laten zijn. Zo kan de kinderburgemeester samen met de burgemeester of wethouders naar bepaalde gebeurtenissen (denk aan Sinterklaasintocht, viering 4/5 mei). Deze nemen we op in een samen met de kinderburgemeester op te stellen jaarprogramma. Daarnaast staat het de kinderburgemeester natuurlijk vrij om gedurende het jaar dingen aan te kaarten bij het college van B&W of de gemeenteraad. Aan het einde van het eerste jaar evalueren we de rol van de kinderburgemeester. Mocht daartoe aanleiding zijn, dan kunnen we die rol aanpassen of uitbreiden.

4.5 Voor de praktische uitvoering gaan we te rade bij het Nederlands Genootschap van Kinderburgemeesters.
Voor de exacte invulling van de verkiezingsprocedure, de begeleiding, het jaarprogramma en de ambtstermijn van de kinderburgemeester vragen we advies van het Nederlands Genootschap van Kinderburgemeesters. Zo vinden we niet zelf het wiel uit.

4.6 Ervaring van andere gemeenten is dat ongeveer een dergelijk bedrag nodig is.
Er is ureninzet nodig van het bestuurssecretariaat, voor het organiseren van de verkiezing van de kinderburgemeester en voor de begeleiding van de kinderburgemeester. Ook is ureninzet nodig van communicatie. We weten nog niet precies hoe we dit oppakken. Dit doen we in overleg met bovengenoemd Nederlands Genootschap van Kinderburgemeesters.

Beslispunt 5. Een adviseur Inwonersparticipatie aan te stellen die de uitvoering van inwonersparticipatie aanjaagt, coördineert, ondersteunt en borgt.

5.1 Er is iemand nodig die het beleid aanjaagt, werkt aan bewustwording van medewerkers, zorgt dat dit onder de aandacht blijft, helpt bij het vormgeven en uitvoeren van participatietrajecten, coördineert en evalueert. Zonder een dergelijk persoon komt het niet goed van de grond en/of verwatert het.

5.2 Ervaringen van andere gemeenten die kiezen voor een aparte functionaris laten zien dat dit een boost geeft aan inwonersparticipatie waardoor het beter uit de verf komt en in het 'DNA' van de organisatie kan komen.

5.3 De bestaande formatie laat het niet toe om iemand voor 24 uur vrij te spelen, speciaal hiervoor.

Beslispunt 6. Een experiment met een burgerberaad te doen in deze raadsperiode

6.1 Hiermee voldoen we aan de wens uit de samenwerkingsagenda om te experimenteren met een burgerberaad.
We zien mogelijkheden en kansen om aan deze wens tegemoet te komen. Hiervoor komen we met een voorstel.

Beslispunt 7. Het inspraakbeleid ruimtelijke projecten en plannen 2013 intrekken bij de inwerkingtreding van de omgevingswet.

7.1 De visie op inwonersparticipatie is gericht op het hele werkpakket van de gemeente, ook de ruimtelijke projecten en plannen.

7.2 in het inspraakbeleid verwijzen we naar wetgeving die komt te vervallen bij de inwerkingtreding van de omgevingswet.

7.3 de omgevingswet regelt inspraak van ruimtelijke projecten en plannen.

Beslispunt 9. De Verordening Inwonersparticipatie en inspraak gemeente Ooststellingwerf 2023 vast te stellen.

9.1 Hierdoor leggen we juridisch en openbaar vast hoe we inwonersparticipatie en inspraak vorm geven en wat dit voor inwoners en onszelf betekent.

9.2 Door vaststelling van de Verordening voldoen we aan de aankomende wettelijke verplichtingen om inwonersparticipatie goed en samenhangend te regelen.
Er komt een wet aan die participatie van inwoners regelt en de gemeente verplicht om een verordening participatie op te stellen. Het betreft het wetsvoorstel Wet versterking participatie op decentraal niveau (vermoedelijke ingangsdatum: 1 januari 2024).

9.3 De Verordening gaat over alle mogelijkheden voor inwoners om invloed uit te oefenen op beleid en de uitvoering ervan. Dat schept helderheid.
In ons beleid maken we onderscheid tussen a) inwonersparticipatie (inwoners kunnen meepraten, meedoen of meebeslissen over beleid of projecten van de gemeente) en b) overheidsparticipatie, waarbij het initiatief juist bij inwoners ligt en wij desgevraagd met hen meedenken/doen.
Voor de duidelijkheid trekken we deze verdeling door in onze verordeningen:
a) Een verordening inwonersparticipatie en inspraak (die nu ter besluitvorming voorligt) en
b) Een verordening overheidsparticipatie (initiatieven van onderop inclusief Omgevingswet en Uitdaagrecht). Deze laatste gaan we nog maken. Hierin nemen we tzt alles dat al is vastgelegd hierover in het kader van de Omgevingswet mee.

9.4 In de Verordening is ook inspraak achteraf opgenomen, waardoor de huidige inspraakverordening overbodig is geworden.
Zo is het voor inwoners overzichtelijker dan als we diverse verordeningen naast elkaar hanteren die allemaal gaan over hoe je als inwoner invloed kan uitoefenen op beleid van de gemeente.

Kanttekeningen

1. De raad stelde in 2018 al participatiebeleid vast. Dit gaat inwonersinitiatieven (overheidsparticipatie) en niet over inwonersparticipatie.
Als inwoners, organisaties of belanghebbenden zelf initiatief nemen voor een activiteit of project, dan zijn dit inwonersinitiatieven. Soms vragen initiatiefnemers ondersteuning van de gemeente. Dit wordt overheidsparticipatie genoemd. Bij overheidsparticipatie ligt het initiatief niet bij de gemeente; bij inwonersparticipatie ligt het initiatief wel bij de gemeente. In de Notitie Participatie, door de Gemeenteraad vastgesteld op 17 april 2018, is overheidsparticipatie vastgesteld in beleid.

1b. De gemeenteraad blijft in alle gevallen het besluitvormend orgaan.
Aangezien de gemeenteraad het besluitvormend orgaan is, kan de gemeenteraad de uitkomsten van inwonersparticipatie ter kennisgeving aannemen en vervolgens naast zich neer leggen. De intentie is wel om de resultaten van inwonersparticipatie zwaarwegend mee te laten wegen in de besluitvorming. Vanwege het vertrouwen van inwoners in de gemeente is het niet wenselijk dat de gemeenteraad vaak van de uitkomsten van inwonersparticipatie afwijkt. Als dit wel gebeurt, is het belangrijk om te motiveren waarom dit zo is.

4. Scholen zijn nog niet op de hoogte van ons voornemen rond de kinderburgemeester
Het voorstel om een kinderburgemeester in te stellen vraagt ook een lichte inspanning van de scholen (medewerking bij het jaarlijks kiezen van de kinderburgemeester). Dit hebben we nog niet met de scholen besproken. We hebben via de gemeenteraad voor 1 dag al contacten met de scholen. Sommige scholen kennen een leerlingenraad met verkiezingen. We overleggen met de scholen hoe we evt acties kunnen combineren waardoor de extra belasting voor de scholen minimaal is.

Financiële toelichting

- Inwonersparticipatie kan grotendeels worden bekostigd uit lopende budgetten die al in de begroting zijn opgenomen. Alleen voor jeugdparticipatie is dit niet het geval. Vandaar ons voorstel om hier vanaf 2024 structureel jaarlijks € 15.000 voor uit te trekken.
- Daarnaast is het voorstel om met ingang van 2024 jaarlijks € 60.000 beschikbaar te stellen voor het aanstellen van een adviseur inwonersparticipatie, in eerste instantie voor de periode 2024 tot en met 2026.
- Ten slotte is voor het jaarlijks kiezen en begeleiden van een kinderburgemeester per jaar € 10.000 nodig.
- De financiële gevolgen worden verwerkt in de Kaderbrief 2024.

Publicatie voor bekendmaking

De gemeente Ooststellingwerf neemt veel beslissingen die inwoners direct raken. Van de nieuwe inrichting van een straat tot een toekomstvisie voor de gehele gemeente. Om voor al die gemeentelijke plannen de betrokkenheid en samenwerking met inwoners, ondernemers en organisaties goed te regelen stelde de gemeenteraad van Ooststellingwerf op 13 juni 2023 een Visie op Inwonersparticipatie vast. Hierin staat hoe inwoners kunnen meedenken, meedoen of meebeslissen bij beleid en projecten van de gemeente die hen aangaan. Meer informatie is te vinden op www.ooststellingwerf.nl/meedoen.
Daarnaast stelde de gemeenteraad van Ooststellingwerf op 13 juni 2023 de Verordening Inwonersparticipatie en inspraak gemeente Ooststellingwerf 2023 vast. De verordening treedt in werking op 1 september 2023 en ligt tot 1 augustus 2023 voor een ieder ter inzage in het gemeentehuis in Oosterwolde bij de informatiebalie. Tegen betaling van de kosten is een afschrift verkrijgbaar.
In verband met deze nieuwe verordening trok de gemeenteraad van Ooststellingwerf op 13 juni 2023 de Inspraakverordening gemeente Ooststellingwerf 2013 per 1 september 2023 in.
Voor vragen over deze verordeningen kunt u contact opnemen met Katja Moesker, telefoonnummer 140516.

Vervolg

13 Juni – besluitvorming door de gemeenteraad.
Najaar 2023 – raadvoorstel over experiment burgerberaad.
Vanaf januari 2024 - adviseur Inwonersparticipatie actief. Start uitvoering van de Visie.
2025 – tussenevaluatie Visie Inwonersparticipatie.
2026 – evaluatie en besluitvorming over evt vervolg adviseur Inwonersparticipatie na 2026.

Bijlagen

1. Visie op Inwonersparticipatie incl bijlagen.
2. Raadsbesluit incl Verordening Inwonersparticipatie en Inspraak gemeente Ooststellingwerf 2023.